

משחק בקוביא

רמב"ם הל' גזלה פרק ו'

(הלכה ו) דברים הרבה אסרו חכמים משום גזל והעובר עליהן הרי זה גזלן מדבריהם, כגון מפריחי יונים והמשחקין בקוביא. מפריחי יונים כיצד... **(הלכה י)** המשחקין בקוביא כיצד, אלו שמשחקין בעצים או בצרורות או בעצמות וכיוצא בהן ועושים תנאי ביניהם שכל הנוצח את חברו באותו השחוק יקח ממנו כך וכך הרי זה גזל מדבריהם אע"פ שברצון הבעלים לקח הואיל ולקח ממנו חברו בחנם דרך שחוק והתל הרי זה גזל. וכן המשחקין בבהמה או בחיה או בעופות ועושים תנאי שכל שתנצח בהמתו או תרוץ יותר יקח מחברו כך וכך וכל כיוצא בדברים אלו הכל אסור וגזל מדבריהם. **(הלכה יא)** והמשחק בקוביא עם הגוי אין בו איסור גזל אבל יש בו איסור עוסק בדברים בטלים שאין ראוי לאדם שיעסוק כל ימיו אלא בדברי חכמה ובישובו של עולם. **השגת הראב"ד** א"א ואם אין לו אומנות אלא היא אפילו עם גוי פסול לעדות הוא וכל דכן הוא שהוא למד ממעשיו. **(הלכה טז)** כל מי שיש בידו גזל של דבריהם אינו יוצא מידו בדינין ...

רמב"ם הל' עדות פרק י'

הלכה ז - כל העובר על גזל של דבריהם הרי הוא פסול מדבריהם, כיצד החמסנים ... וכן הרועים ... וכן המוכסין ... וכן מפריחי יונים ... וכן סוחרי שביעית ... וכן משחק בקוביא, והוא שלא תהיה לו אומנות אלא הוא, הואיל ואינו עוסק ביישובו של עולם הרי זה בחזקת שאוכל מן הקוביא שהוא אבק גזל, ולא בקוביא בלבד אלא אפילו משחקים בקליפי אגוזים וקליפי רמונים, וכן לא יונים בלבד אמרו אלא אפילו המשחקים בבהמה חיה ועוף ואומר כל הקודם את חברו או כל הנוצח את חברו יטול בעליו את שניהן וכן כל כיוצא בשחוק זה, והוא שלא תהיה לו אומנות אלא שחוק זה הרי הוא פסול, וכל אלו פסולין מדבריהם.

שלחן ערוך חו"מ סי' ר"ז

(סעיף יא) הנותן ערבון לחברו ואמר ליה: אם אני חוזר בי ערבוני מחול לך, והלה אומר: אם אני חוזר בי אכפול לך ערבונך, אם חזר בו הלוקח, קנה זה הערבון, שהרי הוא תחת ידו. ואם חזר בו המוכר, אין מחייבין אותו לכפול הערבון, שזו אסמכתא היא, ולא קנה. **הגה**: ויש חולקין וסבירא להו דאפילו אם חזר בו הלוקח לא קנה המוכר, אע"פ שהוא בידו, אסמכתא לא קניא (טור בשם רש"י וראב"ד ובי"ש בשם הרא"ש); וכ"ש אם התפיסו ביד שלישי. **(סעיף יב)** וכן מי שפרע מקצת חובו והשליש השטר ואמר ליה: אם לא נתתי לך עד יום פלוני תן לו שטרו, והגיע הזמן ולא נתן לו, לא יתן השליש את השטר, שזו אסמכתא היא. **(סעיף יג)** וכן תנאים שמתנים בני אדם ביניהם, אע"פ שהם בעדים ובשטר: אם יהיה כך או אם תעשה כך אתן לך מנה או אקנה לך בית זה ואם לא יהיה או לא תעשה לא אקנה ולא אתן לך, אע"פ שעשה או שהיה הדבר, לא קנה, שכל האומר: אם יהיה אם לא יהיה, לא גמר והקנה, שהרי דעתו עדיין סומכת שמא יהיה או שמא לא יהיה. **הגה**: ויש אומרים דג' חלוקין בדיני אסמכתא, דכל מה שאין בידו ותלוי ביד אחרים, כגון שא"ל: קנה לי יין ממקום פלוני ואם לא תקנה תחייב לי בכך וכך, דזה אינו תלוי בו דדילמא לא ירצו למכור לו, הוי אסמכתא בכל ענין ולא קני; ומה שיש בידו לעשות אם לא גזים, כגון שאמר: אם אוביר ולא אעבוד אשלם במיטב, לא הוי אסמכתא, וקניא; אבל אי גזים ואמר: אם לא אעבוד אשלם אלפא זווי, הוה אסמכתא ולא קניא... אבל אם אין בידו לגמרי ולא ביד אחרים, כגון המשחק בקוביא וכיוצא בו, שאינו יודע אם יצא או לא ואפילו הכי התנה, ודאי גמר ומקני מספק. בד"א, כששחקין במעות מוכנים. אבל אם שחקים באמנה, אין מוציאין ממנו מה שהפסיד (טור בשם ר"י)... ודלא כיש חולקין ואוסרין לשחוק בכל ענין (הגהות מרדכי ה"ל). ... י"א הא דמשחק בקוביא לא הוי אסמכתא, הוא מטעם דמאחר ששניהם מתנין זה כנגד זה וכל אחד יוכל להפסיד, אגב דבעי למקני גמר ומקני. ולכן כל שנים שהמרו זה עם זה, קנו, אם קנו מידן; ודוקא שאין בידן גם כן, אבל מה שבידן, לא, כמו שנתבאר גבי ערבון בסמוך סעיף י"א (טור ומרדכי פרק איזהו נשך בשם ר"ת); ואפילו בזה יש חולקין.

משחק בקוביא

תוס' עירובין (פב. ד"ה אמר ר' יהודה אימתי) - הלכה כרבי יהודה כדפסיק בפרק זה בורר (שם דף כו:): א"ר אבהו הלכה כרבי יהודה ומכאן משמע דשרי לשחוק בקוביא, דאפילו לרמי בר חמא דמפרש טעמא דמשחק בקוביא פסול משום דאסמכתא לא קניא היינו לרבנן, אבל לר' יהודה דמכשר היכא דגמיר אומנות אחריתי קסבר דכה"ג לאו אסמכתא היא.

שלחן ערוך חו"מ סי' ש"ע

סעיפים א'-ג' - יש דברים שאסרו חכמים משום גזל, והעובר עליהם הרי זה גזלן מדבריהם: מפריחי יונים ומשחקים בקוביא. מפריחי יונים כיצד... המשחקים בקוביא כיצד... יש מי שאומר שהמשחק בקוביא עם העובד כוכבים אין בו משום גזל, אבל יש בו איסור עוסק בדברים בטלים, שאין ראוי לאדם שיעסוק כל ימיו אלא בדברי חכמה ויישובו של עולם. וחלקו עליו לומר שאינו פסול אלא אם כן אין לו אומנות אחרת. הגה: אבל אם יש לו אומנות אחרת, אפילו משחק עם ישראל אינו פסול (טור). וע"ל סימן ר"ז סעיף י"ג. וכבר פשט המנהג כסברא האחרונה לשחוק בקוביא, ואין פסול אלא מי שאין לו אומנות אלא הוא. ואם שחק עמו באמנה אם חייב לשלם, ע"ל סימן ר"ז סעיף י"ג.

סנהדרין (כד:) משנה ואלו הן הפסולין - המשחק בקוביא והמלוה בריבית, ומפריחי יונים, וסוחרי שביעית. אמר רבי יהודה: אימתי - בזמן שאין להן אומנות אלא הוא **רש"י** - דהואיל ואין עסוקין ביישובו של עולם אינן בקיאים בטיב דינין ומשא ומתן, ואינן יראי חטא, אבל יש להן אומנות שלא הוא - כשרין. **גמרא** משחק בקוביא מאי קא עביד? - אמר רמי בר חמא משום דהוה אסמכתא, ואסמכתא לא קניא. רב ששת אמר *[[כלל כי האי גוונא - לאו אסמכתא היא **רש"י** - והיכי דמי אסמכתא - כגון דאם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא (בבא מציעא עו, א) וכגון משליש את שטרו דגט פשוט (בבא בתרא קסח, א) דסומך על לא דבר, דסבור כל זה בידי לעשות, ומרישא כי מתני - אדעתא דלא יהיב ליה לאסמכתא קא מתני, דטועה וסבור לא יבא לידי כך, אבל הכא לא סמיך אמיתי, דהא לא ידע אי נצח אי לא נצח, ואפילו הכי אתני - שמע מינה מספיקא אתני גמר ואקני, ולא גזילה היא] אלא]] לפי שאין עסוקין ביישובו של עולם. מאי בינייהו? - איכא בינייהו דגמר אומנותא אחריתי. *[[הגהות הגר"א - הרמב"ם לא גרס תיבות אלו]]

ראש השנה (כב.) משנה אלו הן הפסולין המשחק בקוביא, ומלוי ברבית, ומפריחי יונים, וסוחרי שביעית, ועבדים. **רש"י** - בקוביא, חתיכות של עצם שמשחקין בערבון, ואמור רבנן אסמכתא לא קניא, והרי הן גזלנן מדרבנן, דמדאורייתא אינו קרוי גזלן אלא החוטף מיד איש, כדכתיב (שמואל ב' כג) ויגזל את החנית מיד המצרי. זה הכלל: כל עדות שאין האשה כשירה לה - אף הן אינן כשירין לה. **גמרא** הא אשה כשירה לה - אף הן כשירין לה. אמר רב אשי זאת אומרת גזלן דדבריהם כשירין לעדות אשה.

שו"ת הריב"ש (סי' תלב)

הגיע לידי כתבכם, על דבר האיש ההוא, אשר קבל עליו, בשבועה בתורה, בנקיטת חפץ: שלא לצחוק בקוביא... תדעו: שהשבועה שנשבע שלא לצחוק; אין לה היתר שיוכל לצחוק מכאן ולהבא, בשום פתח ובשום חרטה בעולם; מכמה טעמים... ועוד, לפי שאין מתירין אלא שבועת הרשות, אבל שבועה שנעשית למנוע מאסור, אין מתירין אותה. ושחוק בקוביא הנה יש בו אסורא דרבנן, כדאיתא בסנהדרין פרק זה בורר (כ"ד:). ואפילו לרב ששת דס"ל התם דליכא אסמכתא בקוביא; מ"מ **דבר מכווער ומתועב ומשוקץ הוא. ורבים חללים הפיל ועצומים כל הרוגיו.** ומפורש הוא בירושלמי (נדרים פ"ה ה"ד): דמי שנדר שלא לצחוק אין מתירין אותו. וכן דעת הרמב"ן ז"ל במשפט החרם שלו, וכ"כ הרשב"א ז"ל בתשובה.